



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Milyen legyen az új budapesti kertváros?*

Forrás: *Magyarország*

Bp

(Hely)

1923. 4. 22.

(Idő)

(Köt. v. füz.) ((

Osztályozás

Tárgy

725.091

Hely

Idő

"1923"

Személy

Milyen legyen az új budapesti kertváros?

— A Magyarországi tudósítójától —

Már több ízben megemlékeztünk arról a nagyszabású, sokonszemes akcióról, melyet a budapesti tisztviselők indítottak, hogy a Víztorony mögött fekvő nagy és szabad területen modern kertvárost építsenek. Minthogy a kertváros-építésnek tapasztalatokkal teli multja van, érdekesnek tartottuk megkérdezni *Thoroczkai-Wigand* Edét, a kitünő művészt, aki a következőket mondotta:

A régi kertvárosok

— A város szó elébe került a kert: értelmezésében rejlik a korszerű otthon eszménye. Rendezésében elsőek az angolok 1893-ban, Ebenezer Howart: »Garden Cities of to-morrow« — a holnap kertvárosa — című könyvével, mely németül is megjelent »Gartenstädte in Sicht« címen Diederich Jenai kiadónál. Ehhez utasítom az érdeklődőket. Megragadó alapelve olyan városalapítás, mely örökbörrel kapcsolatos széles látókörü telekpolitika keretében állítja az ipart és földművelést. Utóbbi a kertváros élete, üntermelése. A könyv hatására rögtön alakult egy »Garden City sociation« — kertváros-egyesület, — mely feladatává tette a céltudatos eszmék kivitelét. Kiseb arányú kertvárosok már régebbi keletiek a ködös hazában ipartelepes falvak alakjában. A 70-es években a »Sunlight« — napfény — épült, majd Bournville, Zetchworth, legtekéltebb Hampstead kertvárosa. A régebbi telopek családi házai leggyakrabban ikerházak vagy négyes-csoportok. Földszintjük nagy lakoszoba erkéllyel, kandallóval, tágas konyha, pallóba sülyeszthető fürdőkáddal. A manzardban egy

nagy háló, két kisebb a gyerekeknek. A kert területe átlag 400 m², cca 110 négy-szögöl. Mindez kiváló építészek művészi munkája, alaposan átgondolt tervek a beépítésre, minden egyes házról tekintettel vannak a szomszédéra, hogy be ne építsék kilátását.

A pénzügyi kérdés

— Ami a köztisztviselők Kertváros Szövetségét illeti, helyönvaló az illetékes körök anyagi támogatása, különben elvesztik utolsó támaszukat. Jogosultságukat támogatja a földbirtokreformról hozott 1920. évi XXVII. t. c. 2-ik szakaszának 4., 5. és utolsóelötti bekezdése, melyek értelmében a földművelési alkalmazottakat, nyugdíjasokat házhoz, tüzehelyhez juttatni akarják. Ugy tudom, hogy a földművelésügyi és igazságügyminiszter által egyetértően kiadott végrehajtási utasítás 92—93. szakasza pedig kizárólag a fővárosra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. Ezek után nem kegy, alamizsna, még csak nem is méltányossági kérdés, hanem *szilárd jogalapon* áll követelésük. Ez majd csak megértésre talál a felebarátokban. Mindennél nehezebb a pénz beszerzése, mely mindig leg-súlyosabb feltétele az építésnek, főleg le-romlott valutákkal. Ugy tudom, külföldi pénzcsoporttal tárgyalnak, reményelvén, hogy az okvetlenül megjavulandó korona-
val a visszafizetés ősőbb lesz. Ha külföldi pénz nem kapnánk, akkor is épí-
hetnénk, ha jó telekhitelről gondoskod-
nánk. Móját ejthetnék egy orós erkölcsi
alapon álló, közhasznú társaságban, melynek
hivatásavolna a becsületesen akarakóskodó
tisztviselőket házhelyhez juttatni s a
K. K.-nak az állam alapul biztosítási
tőkéjét becsátana rendelkezésére: adhatná

a telekérték és építkezési költségek 1/4 részét 5—6%, házbérterhelés mellett s az negyedévi házbérben a tőkekamat arányában törlesztene, úgy hogy az otthon megállapítandó időn belül öröktulajdonná válnék. Ebben azonban a tisztviselők keze oly módon kötéendő meg, hogy ne munkája, alaposan átgondolt tervek a visszafizetésre s ne vetesse meg lábát a házspekuláció, esetle-
ges újabb eladásokkal, mert különben tisztviselők helyébe még visszamenekült zsidó emigránsok kerülhetnek.

Mekkora legyen a ház és a telek?

— Szóljunk most a kertvárosban szükséges irányító-, gyakorlati- és takarékosági elvekről. Emeltem a víz mellett fekvést és a homokos lapályt. A választás szabad, de öszszartúnak kell maradnia! Milyen alakot öltön sűrűn fásított határ-
vonalaival — melyek szél és pörfogók legyenek — főleg, ha homokos helyet választottunk. Legelőnyösebb a körhatár vízmentén a hosszas alak. Az illetékes körök szakképzettségétől is sokk függ. A jelen esetben igényelt városi terület 730 kat. hold, melyre csak 4000. házhelyet óhajtanak építeni 150—200—300 négy-szög-
ölyi parcellákkal. Ezenigényeknek megfelelően mind gyakorlati, mind gazdasági és humánus szempontból. Először: ahol kertművelés van, — mi a telep célja, különben drágábban élünk, mint a városi bérházban, — meg kell gondolnunk a régművelésre fordítandó munkaidőt és erőt. Ha meg nem magunk kezeljük, a bér-napszám felemészti a hasznot. Tehát mekkora kertünk, telkünk legyen? Kö-
vessük a régi parasztrégulát, mely fej-
arányban mér. Egy ember évenként zöldségben, veteményben, gyümölcsben annyit fogyaszt, amennyit 20 öl-ön lehet kitermelni. Eszerint egy 4—6 tagu család 80—120 öl-lel kielégíthető. Másodsor-
ként: kétszer-háromszor annyi tisztviselő juthatna telekhez. A parcellázást tehát fej-
arányban kellene véghezvinnünk. Esze-

rint 3—4 családtag meg egy cseléd 100 öl²-et, azaz 360 m²-t kaphatna. A parcella mélysége általában 36 m., szélessége 10 m. lehet. Hétféjú családnak elég 150 öl²—540 m², 14 m. telekszélességgel. Szóval manapság még inkább csak addig nyújtózkodjunk, ameddig takarónk ér. A telek arányához viszonyítsuk az építést. A szabadon álló háznak kétszerannyi hely kell, mint az ikerháznak, háromannyi, mint a zártorsbelinek, így utóbbi a leggazdaságosabb; még fokozhatóbbak az előnyök kétsoros traktusban, közös szerkezetű: válasz-, tűz- és kéményfalakkal. Az utcának nyugodt jelleget adnak, egyik nem vet árnyékot a másikra, mi a kertek gyümölcsötetését is fokozza és vödi. Legtakarékosabb a derékszögben tervezett tás szabad, de öszszartúnak kell maradnia! a térfoglalat legszűkebb kihasználását engedni meg. Az emeletes építkezésnél kevesebb az alapozás, földmunka, fedél-
ürbe épített szobákkal, manzardosan, mely szebb és ősőbb az üres homlokoknál.

A kert

— Részemről mindig az előlfekvő kertet javallanám, hogy a ház annak végében üljön. Ez biztosítaná a zavartalan csendet, keskenyebb utcával is beérhetnők, mi mégis széles, virágos kerti látzatát kelendő s amit rajta megtakarítanánk, a kert javára esnék, mely jellegére nézve virággal elegendes zöldséges vetemény legyen. Aki jobban szereti, zöld pázsiton gyümölcsöt állíthat, mi a legeszségesebb baromfiudvar, benne kis libausztató, tyukketrec, méhes parasztvirágokkal. E kertek előnyeit ismerttettem az elavult, sivár, virágtalan benyilókertek felett. A mély kertek az uttal együttesen hatnak, a természet ölébe olvasztják a lakóhelyet s a szó valódi értelmében kertvárosban járunk, nem pedig a nagyváros kicsinyített másá-
ban, igénytelen, szűk utcáival, — a széles

fasorral tölthetnek drágák, — látóképén nem a házak, hanem lónyege: a kertek uralkodnának. E tágasságban levegő, világosság, szabadabb mozgás nyerhető. Csak ilyen zöldelő nyugalomban tudhat a test lélek egyaránt. Kerítésnek kő, deszka; vas drága — különben Isten ments az utóbb divatba jött dróthálótól. Marad az éfösövény, mely nemcsak a legszebb, hanem emeli a kertet és szerves befejezése. Gazdaságilag előnyös, mert tüzelőanyagot szolgáltat. A fagyal fehér, illatos virágával alkalmas, csak nedves

talajt kíván. Száraz homokba jó a gyurkafalyceum. Termőrögbe való az orgona. Illatos a borrhóza — Sweat briar —, legzebb azonban a csipke- vagy sevényrózsa.

A szobák nagysága

A ház alaprajzát az égtájak határozzák meg. Ha szélesebb a kert, északnyugati sarkába helyezzzük a házat, hogy a napot ne fogja fel. Sorházaknál az utca iránya észak-délre tartson, ez előnyösebb, mint a kelet-nyugatra futó. Ha utcák kereszt-hálójával kísérleteznénk, a háló észak-keletről délnyugatra irányítandó, hogy minden ház részesülhessen napsütésben. A mai drágaság kisebb és alacsonyabb szobákat von maga után. Az angolok csak első helyen állanak egészségi igényeikben, mégis kisebb, de több szobát használnak 240 cm. magasságban, külön szellőztető rendszerrel. Tehát mekkora legyen szobáink átlagos mérete? 3×4, vagy 3×5 m., szóval 12—15 m² alapterületű,

legfeljebb ha 20 m², mert 25—30 m² már lehet drága. Egyszemélyes háló, vagy éjszoba 6—10 m², mosók, szekrények, polcok falba építendők, így kevesebb téglakell, mégis teresebb a szoba. Konyha 8—12 m². Átlagos magasság 250—280 cm. Szobák szellemes összefoglalásával az egész lakást kitágíthatjuk, 2—3 m. széles összehajtható, vagy falbatolható ajtókkal. Másfajta összefoglalás érvényesülhet a fűtésben. Vízfűtés a takaréktűzhelyi kazánjából indulhat ki, mi kis emeletes házaknál elég olcsó, mert főleg függőleges csövekkel rendezhető be és csak a vízszintes cső drágít. Ujabb a Naragrendszer, mely kandallószerűen vagy befalazott és szabadonálló örökéggel is alkalmazható. Ezen fűtések ma a legolcsóbbak és legtisztábbak, mert egy helyen égnek csak.

— Sokat időztem kis házak megoldásának gazdasági kérdéseinél. Leszűrt tanulságok eredményeként odajutottam, hogy mérsékelt igényű házaknak megfelelő átlagos alaprajzi típus megrögzítelhető anélkül, hogy egyéni igényeinket elnyomná. A ház arcot kap, ugyszóval lelket lehelünk bele. Az ismertetet szobaarányok betartásával sikerült 3—5 szobás házakat manzardrendszerben 50 m² beépített területen létrehozni 4—5 szobásakat pedig 65 m²-en. E redukálás jelentősége, hogy árát a ház tartalmá után számítják, melynek köbmétere régen 15—30 koronába került ma pedig 8—12.000 korona.